7/12467

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI
Yıllık Programlar ve Konjonktür Değerlendirme Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.1. DPT. 0.06.03. 23/42 / 1218 — 5 NİSAN 2006

Konu : Hatay Milletvekili Dr. Züheyir AMBER'in soru önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 06/03/2006 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-18692 sayılı yazınız.

İlgide kayıtlı yazıyla tarafımızca cevaplanması istenen Hatay Milletvekili Dr. Züheyir AMBER'in yöneltmiş olduğu soru önergesine ilişkin cevaplar ekte yer almaktadır.

Gereğini ve bilgilerinizi arz ederim.

Doç. Dr. Abdüllatif ŞENER
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

EK:
Soru Önergesi Cevapları (7 sayfa)

DAĞITIM :
Gereği :
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Bilgi :
Başbakanlığa

7/12467

SORU ÖNERGESİ CEVABI

Hatay Milletvekili Dr. Züheyir AMBER tarafından verilen soru önergesinde yer alan sorular ve cevapları.

S1. Enflasyonun düşük döviz kuru politikalarıyla kontrol altında tutulmaya çalışılmasıyla ihracat ve büyüme rakamları şişirilmiş, ithalat ise olduğundan düşük gösterilmiştir. Bunun sebebi nedir?

C1. Dış ticaret istatistiklerini açıklamaya yetkili resmi kurum Türkiye İstatistik Kurumudur (TÜİK). TÜİK tarafından dış ticaret istatistiklerini hazırlarken uygulanan metodoloji, para ve kur politikasından bağımsızdır. Dış ticaret istatistikleri ihracatçı veya ithalatçının gümrük beyannameleri esas alınarak derlenir ve ABD doları cinsinden açıklanır.

S2. Vatandaşlarımızın tüketici, konut, otomobil vs. kredileriyle gelecek 9-10 yıllarını ipotek altına alınmasını güden bir ekonomik politikayı uygulayan başka ülkeler var mıdır? Bunun sonucu ne olmuştur?

C2. İpotekli konut finansmanı öncelikle İngiltere ve Amerika Birleşik devletleri olmak üzere dünyanın bir çok ülkesinde kullanılmakta olup her ülke kendi koşullarına uygun düzenlemeler yaparak kendi konut finansman sistemlerini geliştirmişlerdir.

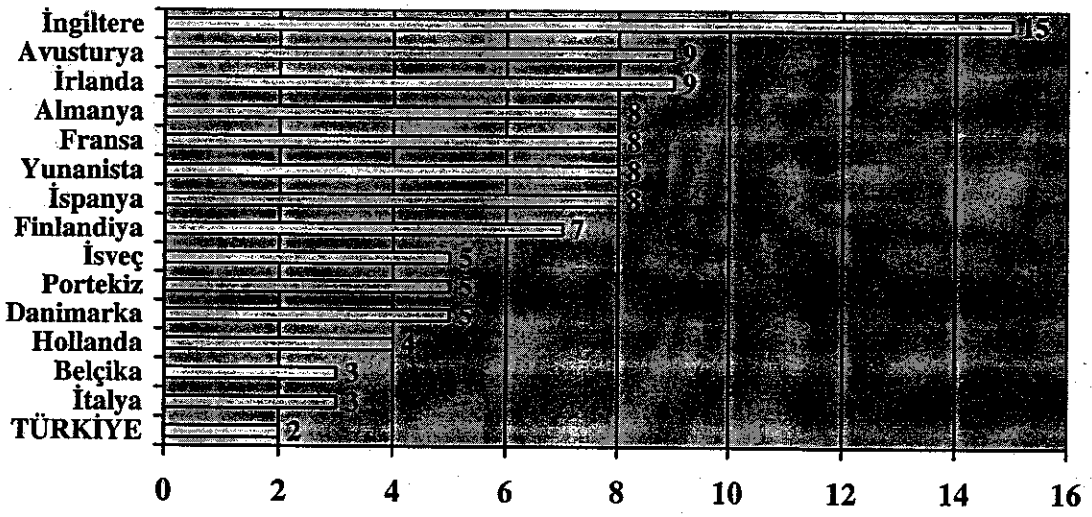
2001 krizinden sonra yapısal reformlarla desteklenen sıkı maliye ve para politikasının bir yansıması olarak, makro ekonomik istikrarın sağlanmasında önemli mesafe elde edilmiştir. Uygulanan politikalara güvenin artması, ekonomide var olan belirsizliği ortadan kaldırırken vadelerin uzamasını sağlamıştır. Kamu kesiminin mali piyasalardan borçlanma gereğinin azalması yanında enflasyon oranlarının düşmesi, reel faiz oranlarının gerilemesini sağlamıştır. Faiz oranlarında yaşanan azalma, Hazinenin borçlanma maliyetini düşürürken hane halkı ve şirketler gibi ekonomik aktörlerin gerek yatırım gerekse tüketim harcamalarını borçlanma yoluyla karşılamaları için bir teşvik oluşturmuştur.

Faiz oranlarında yaşanan gerileme, hane halkı için kriz döneminde ertelemiş oldukları taşıt ve konut gibi malların satın alınması için ortam sağlamıştır. Bu kesimin, taşıt, konut ve diğer bireysel ihtiyaçlarını borçlanma yoluyla karşılamaya başlamaları, bankacılık sektörünün kredi hacminin artmasını sağlarken diğer yandan üretilen mal ve hizmetler için talep oluşturmuştur. Tüketici kredilerinde son üç yıllık süreçte önemli bir artış olmakla birlikte diğer ülkelere nazaran halen düşük seviyelerde bulunmaktadır.

AB ülkelerinde tüketici kredilerinin GSYİH'ya oranı yüzde 3 ile yüzde 15 arasında değişmektedir. Türkiye'de 2003 yılında yüzde 2 seviyesinde bulunan bu oranın, 2005 yılı sonu itibariyle yüzde 6-7'ler seviyesine yükseldiği tahmin edilmektedir. Ayrıca, konut kredisi ayrı bir kategoride sınıflandırılmakta ve takip edilmektedir. Konut kredilerinin GSYİH'ya oranı ise AB ülkelerinde daha yüksek seviyelerde bulunmaktadır. 2003 yılı itibariyle İngiltere'de GSYİH'nın yüzde 69'una karşılık gelen konut kredileri stoku, Portekiz'de yüzde 25 seviyesinde bulunmaktadır. Türkiye'de ise 2003 yılı itibariyle yüzde 1 seviyesinde olan konut kredilerinin GSYİH oranı 2005 sonu itibariyle yüzde 5 seviyesine ulaşmıştır.

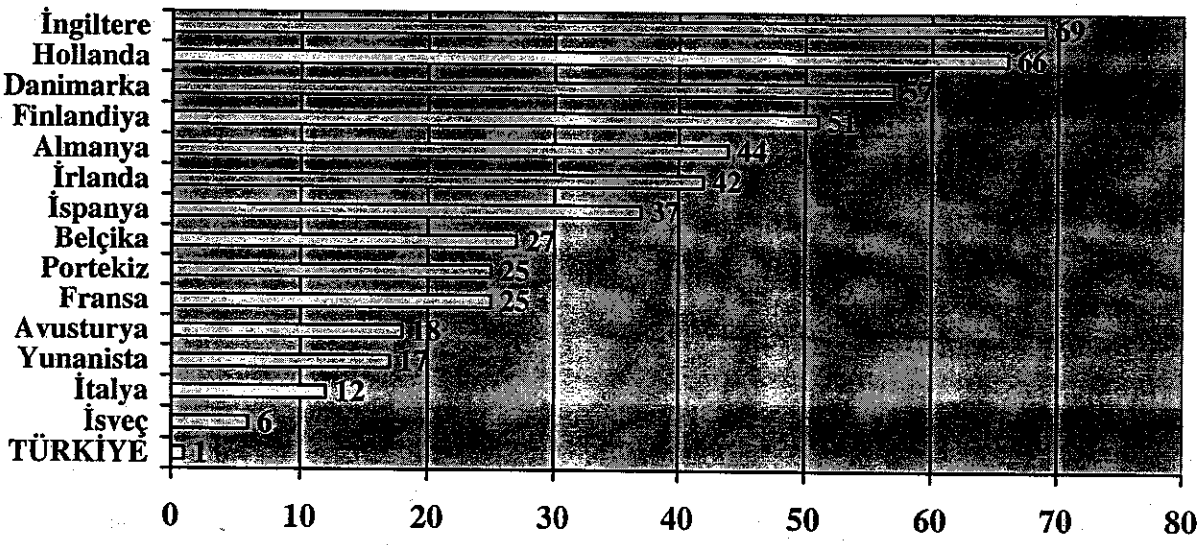
7/12467

Tüketici Kredilerinin GSYİH'ya Oranı (2003)

Diğer ülkelerde olduğu gibi tüketicilerin düzenli gelirlerini aşan veya olağandışı harcamalar için bankacılık sektörünü kullanması kaçınılmaz bir gerçektir. Bu süreç Türkiye'de yaşanmakta olup diğer ülkelere göre de düşük seviyelerdedir. Ayrıca, incelenen ekonomik krizler çerçevesinde; bu tür bir sürecin finansal veya ekonomik krizin başlangıcı veya temel belirleyicisi olduğuna dair herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Konut Kredilerinin GSYİH'ya Oranı (2003)

S3. Sanayide rekabet gücü azalırken, istihdamda bir karınca boyu ilerlemememizin nedeni nedir?

C3. İstihdam artışındaki zayıf performans sadece Türkiye'de değil, küresel boyutta ortaya çıkan bir olgudur. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Küresel İstihdam Raporu'na göre dünyada 2001 yılında başlayan küresel ekonomik durgunluk istihdamı olumsuz etkilemiştir. Avrupa İstatistik Ofisi'nin (EUROSTAT) verilerine göre AB–25 ülkelerinde 2002–2004 yılları arasında istihdam yıllık ortalama yüzde 0,7 ve Türkiye'de yüzde 1 oranında artmıştır. Bu durum, istihdamın ülkemizde AB–25 ülkelerinden daha hızlı arttığını göstermektedir.

Türkiye'de 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz istihdamı ciddi biçimde olumsuz etkilemiş ve 2001–2003 yılları arasında istihdam üst üste üç yıl boyunca azalmıştır. Bu azalış 2001 yılında tarım dışı sektörlerden, 2002 ve 2003 yıllarında ise tarım sektöründen kaynaklanmıştır. 2004 ve 2005 yıllarında ise istihdam sırasıyla yüzde 3,0 ve yüzde 1,2 oranında artmıştır. 2005 yılında tarım dışı sektörlerde istihdam yüzde 8,1 gibi ciddi bir artış gösterirken, tarım sektörü istihdamında gerçekleşen yüzde 12,3 oranındaki azalış istihdam artış performansının zayıf kalmasına neden olmuştur. 2002–2005 yılları arasında istihdam genelde yıllık ortalama yüzde 1,1 ve tarım dışı sektörlerde yüzde 3,8 oranında artarken, tarım sektöründe yüzde 4,5 oranında azalmıştır.

Tablo 1: İstihdam Artış Oranları (Yüzde)

	2001	2002	2003	2004	2005
İstihdam	-0,3	-0,8	-1,0	3,0	1,2
Tarım İstihdamı	4,1	-7,8	-3,9	3,3	-12,3
Tarım Dışı İstihdam	-2,7	3,4	0,6	2,9	8,1

Kaynak: TÜİK.

Bu durum, istihdamın sanayi ve hizmetler sektörlerinde önemli biçimde artış kaydettiğini, ancak tarım sektöründe gerçekleşen istihdam azalışının bu artışı geri planda bıraktığını göstermektedir. Bu durumda Türkiye'de istihdamın artmadığını iddia etmek mümkün gözükmemektedir.

Tarım sektöründe rekabetin tesis edilmesi çalışmaları sonucu bu sektörde çalışanların istihdamdan çekilmesi söz konusu olmuştur. AB ülkelerinde yüzde 3-5'ler seviyesinde olan tarım sektörünün istihdam içerisindeki payının ülkemizde yüzde 29,5 olduğu düşünüldüğünde tarım sektöründeki istihdamın azalması bu sektörden ayrılan işgücüne diğer sektörlerde iş yaratılması kaydıyla olumlu bir gelişmedir.

2001 yılında yaşanan derin ekonomik krizin ardından firmaların rekabet edebilmek için verimliliklerini yükseltmeleri, daha az işgücü ile daha fazla çıktı elde etme yoluna gitmeleri, tarım sektöründe yaşanan değişim yanında istihdamın yüksek oranda artmamasının gerisinde yatan bir diğer nedendir. Verimliğin artması kısa dönemde istihdam artışını olumsuz etkilese de uzun dönemde olumlu bir etkiye sahiptir.

S4. 2006 yılı bütçesindeki yatırım rakamları hakkındaki görüşleriniz nedir? Bu rakamlarla önümüzdeki yıllarda nereye varılabilecek, ne kadarlık istihdam ve faydası olacaktır?

C4. 2006 Yılı Kamu Yatırım Programına göre; Genel Bütçeli Kuruluşlar için 9.258 milyon YTL, Özel Bütçeli Kuruluşlar için 2.860 milyon YTL, Döner Sermayeli Kuruluşlar için 283 milyon YTL, Sosyal Güvenlik Kurumları için 93 milyon YTL, KİT'ler için 2.954 milyon YTL, Özelleştirme Kapsamındaki Kuruluşlar için 1.455 YTL, İller Bankası için 602 milyon YTL ve Fon İdareleri için 13 milyon YTL olmak üzere toplam 17,5 milyar YTL kamu yatırım ödeneği tahsis edilmiştir. Bununla birlikte, Kamu Yatırım Programında toplama dahil edilmeden bilgi amacıyla yer verilen Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar için 44 milyon YTL yatırım ödeneği tahsis edilmiştir. Yatırımları Hızlandırma ödeneği, yedek ödenekler, bütçe ile köye yönelik hizmetler için tahsis edilen ödenek ve bütçenin 11/e maddesiyle DSİ, MEB ve köye yönelik hizmetler için TMSF ve GSM gelirlerinden elde edilecek tutarlardan

karşılanacak yatırım ödenekleri ve mahalli idarelerin yatırımları göz önünde bulundurulduğunda toplam kamu yatırım ödeneği yaklaşık 30 milyar YTL olmaktadır.

2006 Yılı Yatırım Programında toplam tutarı yaklaşık 200 milyar YTL olan 2.525 adet proje yer almaktadır. Bu projeler için 2005 yılı sonuna kadar tahmini harcama tutarı yaklaşık 86 milyar YTL'dir. 2006 yılında bu projeler için 17,5 milyar YTL ödenek tahsis edildiği göz önünde bulundurulduğunda kamu yatırım stokunun ortalama tamamlanma süresi 5,5 yıl olmaktadır.

2006 Yılı Yatırım Programındaki toplam ödeneğin yaklaşık %31'i ulaştırma sektörü için tahsis edilmiştir. Sektörler arasında ikinci sırayı %19 ile içme suyu, kanalizasyon ve teknolojik araştırma gibi alt sektörleri içeren diğer kamu hizmetleri sektörü almıştır. Bu sektörleri %14,2 ile enerji sektörü, %14 ile eğitim sektörü, %7,6 ile tarım sektörü, %7,1 ile sağlık sektörü takip etmektedir.

Kamu yatırım politikalarının genel çerçevesi 2006–2008 dönemini kapsayan Orta Vadeli Programda (OVP) ortaya konulmuştur.

- 2006–2008 döneminde, Orta Vadeli Programda yer alan politikalara uygun bir şekilde, kamu kesimi yatırımları öncelikli sosyal ihtiyaçları giderecek ve üretken faaliyetleri destekleyecek nitelikteki alt yapıya yönlendirilecektir.
- Kamu yatırımları bölgesel kalkınma ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasında etkili bir araç olarak kullanılacak, yatırım tahsislerinde Kalkınmada Öncelikli Yörelerin kalkınmasına hız kazandırıcı ekonomik ve sosyal altyapı yatırımları ile istihdam ağırlıklı projelere öncelik verilecektir.
- Ülkemizin AB'ye üyeliği yönünde ortaya konulan plan ve programlarda yer alan politika ve önceliklerin hayata geçirilmesi için sürdürülen çalışmaların gerektirdiği yatırımlar hızlandırılacaktır.
- Kamu altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesinde özel sektör katılımını içeren modellerden azami oranda yararlanılacaktır.
- Kamu yatırım teklif ve kararları, sağlıklı sorun analizlerini içeren sektör çalışmalarına ve nitelikli yapılabilirlik etüt ve analizlerine dayandırılacaktır.

Ülkenin ihtiyaç duyduğu yatırımların gerçekleştirilmesinde, özel kesim tarafından gerçekleştirilebilecek yatırımların tamamen özel sektöre bırakılması ve bazı altyapı yatırımlarına Yap-İşlet-Devret (YİD), Yap-İşlet (Yİ) ve diğer Kamu-Özel Sektör İşbirliği gibi modellerle özel sektör finansman imkanlarından yararlanılması, kamu kesiminin sadece özel sektör tarafından gerçekleştirilemeyecek, özel sektör yatırımlarının önünü açıcı, vatandaşların ihtiyaç duyduğu temel kamusal hizmetleri sunmaya yönelik ekonomik ve sosyal altyapı alanlarında yatırım yapması yatırım politikasının çerçevesini oluşturmaktadır.

Kamu yatırımlarının planlanması ve uygulanmasında etkinliğin ve katılımcılığın artırılması amacı doğrultusunda, kamu yönetiminde reform çalışmalarına paralel bir şekilde, zaman içinde mahalli nitelikli ve küçük ölçekli kamu projelerinin planlanması ve yürütülmesi, yerinden yönetim ilkesi doğrultusunda il özel idareleri, belediyeler, bölge kalkınma ajansları gibi mahalli idare teşkilatlarına bırakılması planlanmaktadır. Böylece, kaynakların daha etkin kullanımı ve denetimi, yerel ihtiyaçlara daha uygun alanlara yönlendirilmesi ve yararlanıcıların karar alma sürecine katılımı mümkün olacaktır.

Mahalli nitelikli ve küçük ölçekli kamu yatırımlarının mahalli idarelere devredilmesi yanında, merkezi idareler tarafından yürütülen yatırımlarda, uygulamada idarelere daha fazla esneklik

sağlamak amacıyla, benzer nitelikli yatırım projelerinin toplulaştırılması ve böylece karar alma sürecinde kuruluşlara daha fazla yetki tanınması uygulaması genişletilerek sürdürülmekte, proje parametrelerinde yıl içinde yapılması gerekli revizyonlarda da kuruluşlara tanınan yetkinin sınırları giderek genişletilmektedir.

2006–2008 dönemi kamu yatırım tahsislerinde eğitim, sağlık, teknolojik araştırma, ulaştırma, sulama, içme suyu ve e-Devlet yatırımlarına öncelik verilecektir. Proje bazında ise;

- Yılı içinde tamamlanarak ekonomiye kazandırılabilecek projelere,
- Uygulamasında önemli fiziki gerçekleşme sağlanmış öncelikli projelere,
- Yatırım Programında yer alan ve dış finansmanı sağlanan projelerden önemli oranda fiziki gerçekleşme sağlanmış öncelikli projelere,
- Başlatılmış bulunan diğer projelerle bağlantılı veya eş zamanlı olarak yürütülmesi ve tamamlanması gereken projelere,
- Afetlerin önlenmesi ve afet hasarlarının telafisine yönelik projelere,
- AB'ye üyelik yönünde ortaya konulan politika ve önceliklerin hayata geçirilmesi için sürdürülen çalışmaların gerektirdiği projelere,
- e-Dönüşüm Türkiye Projesi ile uyumlu bilgi ve iletişim teknolojisi projelerine

ağırlık verilecektir.

Ekonomik dengelerin tesis edilerek sürdürülebilir bir büyüme ortamının temin edilmesi, kamu kesimi ve özel kesim kaynaklarının verimli, akılcı ve birbirlerini tamamlayan yatırım alanlarına yönlendirilmesi ile mümkündür. Bu nedenle, son yıllarda olduğu gibi 2006 yılında da kamu kesimi yatırımları, mevcut sınırlı kaynaklar da dikkate alınarak toplumun ihtiyaç duyduğu acil ve öncelikli hizmetlerin sağlanması hedefi doğrultusunda, ağırlıklı olarak ekonomik ve sosyal altyapı alanlarında yoğunlaştırılmıştır. Özel kesimin ise kamu kesiminin çekildiği tüm alanları kapsayacak şekilde yatırımlarını artırarak sürdürmesi özendirilmeye çalışılmıştır. Çünkü özel kesimin, ülke genelinde yüksek katma değer yaratabilecek üretim gücüne erişilmesine, ekonominin rekabet gücünün geliştirilmesine, istihdamın, verimliliğin ve ihracatın artırılmasına ve uygun teknolojilerin üretimi ve transferine yönelik yatırımlara ağırlık vermesi büyük önem taşımaktadır.

2006 yılında tamamlanacak kamu yatırım projeleri ile; daha fazla alanın sulanması ve tarımsal üretimin, verimliliğin artması; enerji üretiminin artması, bölünmüş yollar başta olmak üzere ulaştırma projelerinin tamamlanmasıyla iller, bölgeler ve uluslar arasındaki ulaşımın kolaylaşması, ulaşım altyapı eksikliğinden kaynaklanan maliyetlerin azaltılması, turizmin daha da artması; eğitim ve sağlıkta hizmet kapasitesinin ve kalitesinin artırılması, halkımızın içme suyu, kanalizasyon ihtiyaçlarının karşılanması, kamu hizmetlerinin daha uygun şartlarda gerçekleştirilmesi, küçük sanayi sitesi (KSS) ve organize sanayi bölgesi (OSB) gibi projelerin tamamlanmasıyla da sanayimizin gelişmesine ortam hazırlanması mümkün olacaktır. Bütün bu olumlu gelişmelerle birlikte halkımıza verilen hizmetler hem nicelik hem de nitelik olarak artacak, özel kesimin ihtiyaç duyduğu ekonomik ve sosyal altyapı iyileştirilecek ve böylece özel kesimin gelişmesi sağlanacak, sonuç olarak bütün bunlar istihdam üzerinde de olumlu etkide bulunacaktır.

Ekonomik büyüme ve istihdam artışının özel sektör kanalıyla gerçekleştirilmesi politikası, 2006-2008 dönemi Orta Vadeli Programında esas olarak kabul edilmiştir. Bu dönemde uygulanan politikalar sonucu 1,6 milyon yeni istihdam yaratılacağı öngörülmektedir.

S5. Ülkemizde tüm reel ücretler YTL olarak alınırken, kişi başına düşen milli gelir oranı neden dolar olarak açıklanmaktadır?

C5. Türkiye İstatistik Kurumu Tarafından milli gelir YTL olarak hesaplanmakta ve YTL olarak açıklanmaktadır. Ancak bu rakamlar uluslar arası karşılaştırmalar yapabilmek için dolara çevrilmekte ve bu rakamları kullananlar tarafından daha çok dolar rakamı telaffuz edilmektedir.

S6. Kişi başına düşen milli geliri dolar bazında artırmak için, Merkez Bankası dolar stoklarından bir kısmını piyasaya satarak kişi başına düşen milli gelirimizin 10 bin dolar olabileceği yönündeki tespite katılıyor musunuz?

C6. Kişi başına gelirin artması, işgücüne, sermaye birikimine ve teknolojik gelişmeye bağlıdır. Bu faktörlerin artmasıyla birlikte ülkemizin milli geliri böylece kişi başına gelir artmaktadır. Sermaye birikimi ve teknoloji seviyesinin artmasında yatırımlar temel belirleyicidir. Yatırımların finansmanında mali sektör tarafından verilen krediler önemli bir fonksiyon ifa etmektedir. Kredilerin verilmesinde veya şirketler tarafından alınmasında, makro ekonomik konjonktür, üretilen mallara olan iç ve dış talep, mevcut üretim kapasitenin durumu, faiz oranı ve vade etkili olmaktadır. Bu koşulların çoğunluğunun oluşması, ülkede kredi akımının artmasını sağlayabilecek bir ortam oluşturabilecektir.

2003 yılından itibaren gerek yurt dışı sermaye girişi gerekse ters para ikamesi döviz fiyatlarının düşmesini beraberinde getirmiştir. Merkez Bankası, döviz fiyatlarındaki oynaklığı gidermek amacıyla da döviz alımı yapmış ve aynı zamanda döviz rezervlerini güçlendirmiştir. Diğer bir ifadeyle, döviz piyasasında mevcut olan arz fazlalığını sterilize etmek amacıyla alıcı konumunda olmuştur. Merkez Bankasının piyasaya döviz satması, döviz fiyatlarının bugün olduğundan daha düşük seviyelere gelmesine neden olabilecektir. Bu durum, çok kısa vadede kişi başına milli gelirin dolar bazında artmasını sağlayacak olmasına rağmen orta ve uzun vadede ihracat hacminin daralmasına ithalatın ise büyümesine yol açabilecektir. Bu gelişme ise, ülkemizin ekonomik dengesinin bozulmasına ve şoklara karşı kırılganlığının yükselmesine yol açabilecektir. Bu nedenle böyle bir politikayla milli gelirin kalıcı olarak artırılması mümkün gözükmemektedir.

S7. YTL bazında, sabit fiyatlarla, enflasyondan arındırılmış kişi başına düşen gelirimiz YTL olarak ne kadardır?

C7.

	Milli Gelir (GSMH) (2004 sabit fiyatlarıyla, milyon YTL)	**Nüfus** (milyon KİŞİ)	**Kişi Başı Milli Gelir** (2004 sabit fiyatlarıyla, YTL)
2000	377 693	67,4	5 602
2001	341 677	68,4	4 998
2002	368 795	69,3	5 322
2003	390 439	70,2	5 559
2004	428 932	71,2	6 028

S8. 2001 yılında bu yana, yıllar itibariyle protesto olan senet sayısı kaçtır?

C8. 2001, 2002 ve 2003 yıllarında azalan protesto edilen senet sayısı, 2004 ve 2005 yıllarında artış göstermiştir. 2005 yılında 2004 yılına göre yüzde 56,1 oranında artan protestolu senet sayısı 589.892 adetten 920.641 adete yükselmiştir.

Tablo: Protestolu Senet Sayısı

	Protestolu Senetler (Adet)	Bir Önceki Yılın Aynı Dönemine Göre % Değ.
2000	859.827	..
2001	805.059	-6,4
2002	498.748	-38,0
2003	480.231	-3,7
2004	589.892	22,8
2005	920.641	56,1